

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології

факультету №6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

**навчальної дисципліни «Актуальні проблеми застосування
кримінального процесуального законодавства»**

обов'язкових компонент

освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти

26 Цивільна безпека

262 Правоохоронна діяльність

**за темою: Зупинення та закінчення досудового розслідування.
Продовження строку досудового розслідування.**

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. № 7.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. № 7.

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. № 7.

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6. Протокол від 21.08.2023 року № 7.

Розробник:

Кочура О.О. – доцент кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 ХНУВС, к.ю.н., доцент.

Рецензенти:

1. Храмцов О.С. – професор кафедри кримінально правових дисциплін юридичного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор;
2. Романюк В.В. – завідувач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент.

**Лекція 7. Зупинення та закінчення досудового розслідування.
Продовження строку досудового розслідування.**

План лекції:

1. Підстави та порядок зупинення досудового розслідування. Відновлення досудового розслідування.
2. Форми закінчення досудового розслідування.
3. Продовження строку досудового розслідування

Рекомендована література:

Основна:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: редакція від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI: редакція від 04.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Кримінальний кодекс України : станом на 04.10. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

4. Конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Рим, 4.XI.1950 (Конвенцію ратифіковано Законом №475/97-ВР від 17.07.97) // ОВУ. –1998. - №13. – С.270 – 302.

URI: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

5. Кримінальний процес України : у питаннях і відповідях : навч. посіб. / авт. кол. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. Т. Г. Фоміної. Харків : ХНУВС, 2021. 300 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/11295/Kryminalnyi%20protses%20Ukrainy_u%20pytanniakh%20i%20vidpovidiakh_KhNUVS_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y

6. Кримінальний процес : підручник / О.В. Капліна, О.Г. Шило, В.М. Трофименко та ін.; за заг. ред. О.В. Капліної, О.Г. Шило; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 584 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/430/3_Kriminalnij%20process_Pidruchnik_vnutri.pdf.

7. Кримінальний процес : навч. посібник / Ю.П. Аленін, Л.І. Аркуша [та ін.] ; НУ «Одеська юридична академія» [Електронне видання]. – Одеса : Фенікс, 2020. – 582 с

URI: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/16211/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

8. Кримінальний процес : підруч. / Бойко О.П., Гаркуша А.Г., Захарко А.В., Литвинов В.В., Рогальська В.В., Сербін М.М., Солдатенко О.А., Федченко В.М., Черняк Н.П./ кер. авт. кол. д-р юрид. наук, доц. О.Ф. Кобзар. – У 2-х ч. Ч. 1. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017 – 337 с. URI: https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Krym_prot%20pidruchnyk-1.pdf

Допоміжна:

Допоміжні нормативно-правові акти:

9. Про Національну поліцію : Закон України від 2.07.2015 // ВВР України. – 2015. – №40-41, Ст. 379.

URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

10. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 2016 року №6 ст.55: редакція від 05.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>

11. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 02.06.1992 № 2135-XII: редакція від 15.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>

12. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII: редакція від 11.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

13. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII: редакція від 11.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> .

14. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII: редакція від 5.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

15. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. редакція від 16.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.

16. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 2.06.2011. № 3460-VI редакція від 18.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>

17. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : Наказ МВС України від 06 липня 2017 №570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text>

18. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : Наказ МВС України від 07 липня 2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>

19. Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань : Наказ Генеральної прокуратури України від 06 квітня 2016 № 139. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>

20. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2018 № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>

21. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена : Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>

Допоміжна література:

22. Доказування у кримінальному провадженні : курс лекцій / О. О. Бондаренко, Г. І. Глобенко, В. В. Романюк та ін. ; за заг. ред. О. О. Юхна ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Ф-т №1, Каф. кримінал. процесу та організації досуд. слідства. - Харків : ХНУВС, 2018. - 156 с. URI: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4400>

23. Кримінальний процес України у питаннях і відповідях : навч. посіб. / Л. Д. Удалова, М. А. Макаров, Ю.І. Азаров, С. О. Заїка, О. В. Кубарева, О. В. Римарчук, В. В. Рожнова, Д. О. Савицький, А. В. Форостяний, О. Ю. Хабло. Видання 5-те, переробл. і доповн. Київ, 2020. 497 с. URI: https://www.naiau.kiev.ua/files/kafedru/kkp/2020/pytannia_vidp_2020.pdf

24. Лобойко Л.М., Банчук О.А. Кримінальний процес : Навчальний посібник. К.: Ваіте, 2014. 280 с.

URI: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/2/358176.pdf>

25. Досудове розслідування : навч. посіб. / Р.І. Благута, А.-М.Ю. Ангеленюк, Ю.В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. Ю.А. Комісарчук, А.Я. Хитри; Львів. держ. ун-т внутр. справ.-Львів: ЛьвДУВС, 2019. 599 с. URL:

http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3500/3/%d0%94%d0%be%d1%81%d1%83%d0%b4%d0%a0%d0%be%d0%b7%d1%81%d0%bb%d1%96%d0%b4_11-04-2019%20.pdf

26. Кримінальний процес : підручник / Р.І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р.М. Шехавцова, В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 1. 532 с. URL : <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2819/3/%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%20%D1%87.%201.pdf>

27. Кримінальний процес : підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 2. 616 с. URL : <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2820/3/%d0%ba%d1%80%d0%b8%d0%bc%d1%96%d0%bd%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%b8%d0%b9%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%86%d0%b5%d1%81%20%d1%87.%202.pdf>

28. Організаційно-правові засади діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : монографія / В.Г. Дрозд, А.В. Пономаренко, В.П. Климчук та ін.; МВС України, Держ. н.-д. ін-т. - Херсон : Гельветика, 2020. - 348 с. URL :

http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6467/Orhanizatsiino%20pravovi%20zasady%20diialnosti%20slidchykh%20pidrozdiliv%20Natsionalnoi%20politsii%20Ukrainy_monohrafiia_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

29. Романюк В.В. Кримінальне судочинство щодо неповнолітніх : монографія / В. В. Романюк. Харків: Друкарня Мадрид, 2016. 252 с. URL : http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/991/Kryminalne%20sudochynstvo%20shchodo%20nepovnolitnikh_monohrafiia_Romaniuk_2016.pdf?sequence=2&isAllowed=y

30. Слущька Т.І. 250 правових позицій ЄСПЛ у кримінальному провадженні : оновлена, систематизована добірка. URL: https://protocol.ua/ua/250_pравових_pozitsiy_espl_u_kriminalnomu_provadzhenni_onovlena_sistematizovana_dobirka/

31. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя : Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. К., 2015. 208 с. URL : <https://www.osce.org/files/f/documents/4/7/232716.pdf>

32. Хань О.О. Теоретичні основи планування та програмування провадження слідчих (розшукових) дій : монографія, Одеса. 2021. 198 с. URL:

http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10699/Teoretychni%20osnovy_monohrafiia_Khan_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y

33. Щербakovський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків : В деле, 2015. 560 с. URL :

http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6020/Provedennia%20ta%20vykorystannia%20sudovykh%20ekspertyz%20u%20kryminalnomu%20provadzhenni_monohrafiia_M%20H%20Shcherbakovskyi_2015.pdf?sequence=1

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. – <https://www.rada.gov.ua>.

3. Офіційний сайт судової влади в Україні. – <https://court.gov.ua>.

4. Офіційний сайт Верховного Суду. – https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/el_vidan/.

5. Єдиний державний реєстр судових рішень. – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/1>.

Текст лекції:

1. Підстави та порядок зупинення досудового розслідування. Відновлення досудового розслідування.

Одним із безпосередніх завдань кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду кримінальних правопорушень (ст. 2 КПК України). Вимога швидкого розслідування і судового розгляду означає, що строки встановлення події кримінального правопорушення та винних осіб повинні максимально наближатися до моменту вчинення кримінального правопорушення задля одержання достовірної інформації та своєчасного притягнення осіб, винних у його вчиненні, до кримінальної відповідальності. Однак при цьому не виключаються випадки, коли за об'єктивних чи суб'єктивних причин досудове розслідування не може бути вчасно завершене. За таких обставин досудове розслідування тимчасово не може бути продовжене, а тому й потребує зупинення.

Зупинення досудового розслідування це тимчасова вимушена перерва у провадженні досудового розслідування, зумовлена обставинами, що унеможливляють його подальше провадження. Підстави зупинення досудового розслідування це передбачені законом обставини, з якими законодавець пов'язує можливість прийняття рішення про зупинення досудового розслідування.

У ч. 1 ст. 280 КПК України наведено вичерпний перелік обставин (підстав), які перешкоджають подальшому кримінальному провадженню та його закінченню на стадії досудового розслідування.

1) підозрюваний захворів на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні, за умови підтвердження цього відповідним медичним висновком;

2) оголошено в розшук підозрюваного;

3) слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування;

4) наявна необхідність виконання процесуальних дій в межах міжнародного співробітництва.

Будь-які інші обставини, які перешкоджають продовженню досудового розслідування (наприклад, тривале проведення експертизи, від'їзд підозрюваного у відрядження або за кордон, хвороба потерпілого, свідка) не є підставами для зупинення досудового розслідування. У цих випадках, якщо строк досудового розслідування закінчується, порушується клопотання про його продовження у встановленому законом порядку.

Зупинення досудового розслідування допускається тільки при виконанні таких умов:

- повідомлення особі про підозру;
- виконання всіх слідчих (розшукові) та інших процесуальних дій, проведення яких необхідне та можливе;
- виконання всіх дій для встановлення місцезнаходження особи, якщо досудове розслідування зупиняється у зв'язку з тим, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду і його місцезнаходження невідоме.

Досудове розслідування зупиняється вмотивованою постановою прокурора або слідчого за погодженням з прокурором, відомості про що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Копія постанови про зупинення досудового розслідування надсилається стороні захисту та потерпілому, які мають право оскаржити її до суду протягом 10 днів з дня отримання копії (п. 2 ч. 1 ст. 303 КПК України). Після зупинення досудового розслідування проведення слідчих (розшукових) дій не допускається, крім тих, які спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного. Якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме, то слідчий, прокурор оголошує його розшук. Про оголошення розшуку виноситься окрема постанова, якщо досудове розслідування не зупиняється, або вказується в постанові про зупинення досудового розслідування. Про прийняття рішення відомості вносяться в ЄРДР.

Здійснення розшуку підозрюваного може бути доручено оперативним підрозділам (ст. 281 КПК України).

Зупинене досудове розслідування відновлюється постановою слідчого, прокурора.

Підстави відновлення досудового розслідування:

- підозрюваний видужав;
- встановлено місцезнаходження підозрюваного;
- завершено проведення процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва;
- у разі потреби проведення слідчих (розшукових) чи інших процесуальних дій;
- скасування слідчим суддею постанови про зупинення досудового розслідування.

Відомості про відновлення досудового розслідування вносяться слідчим, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ст. 282 КПК України). Копія постанови про відновлення досудового розслідування надсилається стороні захисту та потерпілому.

2. Форми закінчення досудового розслідування.

Закінчення досудового розслідування це заключний етап стадії досудового розслідування, в межах якого підбиваються підсумки проведеної роботи, аналізуються усі зібрані докази, завершується провадження процесуальних дій, приймається підсумкове рішення, учасникам процесу надається можливість реалізувати своє право на ознайомлення з матеріалами провадження.

Відповідно до положень ч. 2 ст. 283 КПК України формами закінчення досудового розслідування є:

- 1) закриття кримінального провадження;
- 2) звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності;
- 3) звернення до суду:
 - з обвинувальним актом;

– з клопотанням про застосування примусових заходів медичного характеру;

– з клопотанням про застосування примусових заходів виховного характеру.

Вказані дії прокурор, а у визначених законом випадках слідчий, зобов'язані здійснити у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру.

Закриття кримінального провадження це одна із форм закінчення досудового розслідування або судового провадження, що полягає у прийнятті слідчим, прокурором або судом рішення про остаточне припинення кримінального провадження.

Існують такі підстави закриття кримінального провадження (ч. 1 ст. 284 КПК України):

- 1) встановлена відсутність події кримінального правопорушення;
- 2) встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення;
- 3) не встановлені достатні докази для доведення винуватості особи в суді і вичерпані можливості їх отримати;
- 3-1) не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, у разі закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, крім випадків вчинення особливо тяжкого злочину проти життя чи здоров'я особи або злочину, за який згідно із законом може бути призначено покарання у виді довічного позбавлення волі;
- 4) набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою;
- 5) помер підозрюваний, обвинувачений, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого;
- 6) існує вирок по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню;

7) потерпілий, а у випадках, передбачених КПК України, його представник відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, крім кримінального провадження щодо злочину, пов'язаного з домашнім насильством;

8) стосовно кримінального правопорушення, щодо якого не отримано згоди держави, яка видала особу;

9) стосовно податкових зобов'язань особи, яка вчинила дії, передбачені ст. 212 КК України, досягнутий податковий компроміс відповідно до підрозділу 9-2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України;

9-1) існує не скасована постанова слідчого, прокурора про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пп. 1, 2, 4, 9 ч. 1 ст. 284 КПК України, у кримінальному провадженні щодо того самого діяння, що розслідувалося з дотриманням вимог підслідності;

10) після повідомлення особі про підозру, закінчився строк досудового розслідування, визначений ст. 219 КПК України, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи.

Слідчий, прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження також у разі, коли строк досудового розслідування, визначений ст. 219 КПК України, закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру.

Кримінальне провадження закривається судом (ч. 2 ст. 284 КПК України):

1) у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності;

1-1) з підстави, передбаченої п. 3-1 ч. 1 ст. 284 КПК України;

2) якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, за винятком випадків, передбачених ст. ст. 340–341 КПК України;

3) досягнуто податковий компроміс у справах про кримінальні правопорушення, передбачені ст. 212 КК України, відповідно до підрозділу 9-2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України.

Провадження щодо юридичної особи підлягає закриттю у разі встановлення відсутності підстав для застосування до неї заходів кримінально-правового характеру, закриття кримінального провадження чи ухвалення виправдувального вироку щодо уповноваженої особи юридичної особи.

Про закриття провадження щодо юридичної особи прокурор приймає постанову, а суд зазначає про це у виправдувальному вироку або постановляє ухвалу. Рішення про закриття провадження щодо юридичної особи може бути оскаржено в порядку, встановленому положеннями КПК України.

Про закриття кримінального провадження слідчий, прокурор приймає постанову, а саме:

- прокурор з усіх підстав, передбачених ч. 1 ст. 284 КПК України, крім п.3-1 ч. 1 ст. 284 КПК України. Закриття з цієї підстави здійснюється судом за клопотанням прокурора;

- слідчий лише з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9, 9-1 ч. 1 ст. 284 КПК України (встановлена відсутність події кримінального правопорушення; встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення; набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою) за умови, що в цьому кримінальному провадженні жодній особі не повідомлялося про підозру.

Копія постанови слідчого про закриття кримінального провадження надсилається: а) заявнику; б) потерпілому; в) прокурору. Копія постанови прокурора про закриття кримінального провадження надсилається: а) заявнику; б) потерпілому, його представнику; в) підозрюваному; в) захиснику. Прокурор протягом двадцяти днів з моменту отримання копії постанови має право її скасувати у зв'язку з незаконністю чи необґрунтованістю. Постанова слідчого про закриття кримінального

провадження також може бути скасована прокурором за скаргою заявника, потерпілого, якщо така скарга подана протягом десяти днів з моменту отримання заявником, потерпілим копії постанови.

Копія постанови прокурора про закриття кримінального провадження та/або провадження щодо юридичної особи надсилається заявнику, потерпілому, його представнику, підозрюваному, захиснику, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

Відомості про закриття кримінального провадження вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Якщо обставини, передбачені пунктами 5, 6, 7, 8, 9, 9¹ ч. 1 ст. 284 КПК України, виявляються під час судового провадження, а також у випадку, передбаченому п.п. 2, 3 ч. 2 ст. 284 КПК України, суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження.

Закриття кримінального провадження або ухвалення вироку з підстави, передбаченої п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК України, не допускається, якщо підозрюваний, обвинувачений проти цього заперечує. В цьому разі кримінальне провадження продовжується в загальному порядку, передбаченому КПК України.

Якщо закінчилися строки досудового розслідування з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань до дня повідомлення особі про підозру, встановлені ч. 1 ст. 219 КПК України, слідчий суддя може винести ухвалу про закриття кримінального провадження за клопотанням іншої особи, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, або її представника.

Відповідно до положень ст. 285 КПК України **особа звільняється від кримінальної відповідальності** у випадках, передбачених законом України про кримінальну відповідальність.

Підстави звільнення особи від кримінальної відповідальності:

– дійове каяття особи (ст. 45 КК України);

- примирення винного з потерпілим (ст. 46 КК України);
- передача особи на поруки колективу підприємства, установи чи організації (ст. 47 КК України);
- зміна обстановки (ст. 48 КК України);
- закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності (ст. 49 КК України);
- застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру (ч. 1 ст. 97 КК України).

Кожна із зазначених підстав передбачає наявність відповідних умов (вчинення злочину вперше, відшкодування завданих збитків тощо). Звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення здійснюється судом (ч. 1 ст. 286 КПК України).

Встановивши підстави для звільнення від кримінальної відповідальності підозрюваному, обвинуваченому, який може бути звільнений від кримінальної відповідальності, повинно бути роз'яснено:

- сутність підозри;
- підставу звільнення від кримінальної відповідальності;
- право заперечувати проти закриття кримінального провадження з цієї підстави.

У разі якщо підозрюваний чи обвинувачений, щодо якого передбачене звільнення від кримінальної відповідальності, заперечує проти цього, досудове розслідування та судове провадження проводяться в повному обсязі в загальному порядку.

Отримавши згоду підозрюваного на звільнення від кримінальної відповідальності, прокурор:

- складає клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності;
- ознайомлює з клопотанням потерпілого та з'ясовує його думку щодо можливості звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності;
- без проведення досудового розслідування у повному обсязі надсилає клопотання до суду.

Якщо під час здійснення судового провадження щодо провадження, яке надійшло до суду з обвинувальним актом, сторона кримінального провадження звернеться до суду з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності обвинуваченого, суд має невідкладно розглянути таке клопотання (ч. 4 ст. 286 КПК України).

Слідчий, прокурор закінчує досудове розслідування складанням обвинувального акта тоді, коли він:

- всебічно, повно й об'єктивно дослідив всі обставини;
- зібрав докази, які переконують його у винуватості підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення;
- пересвідчився у відсутності обставин, які виключають кримінальне провадження.

Обвинувальний акт це процесуальний документ, у якому слідчий або прокурор підводить підсумки досудового провадження й формулює обвинувачення певної особи у вчиненні кримінального правопорушення. Значення обвинувального акта полягає й у тому, що він є процесуальним документом, який оголошується на початку судового розгляду і визначає його предмет (ч. 2 ст. 347 КПК України).

Обвинувальний акт, згідно із ч. 2 ст. 291 КПК України повинен містити такі відомості:

- 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;
- 2) анкетні відомості кожного обвинуваченого (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);
- 3) анкетні відомості кожного потерпілого (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);
- 4) прізвище, ім'я, по батькові та займана посада слідчого, прокурора;
- 5) виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, які прокурор вважає встановленими, правову кваліфікацію кримінального правопорушення з посиланням на положення закону і статті (частини статті)

закону України про кримінальну відповідальність та формулювання обвинувачення;

6) обставини, які обтяжують чи пом'якшують покарання;

7) розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням;

8) розмір витрат на залучення експерта (у разі проведення експертизи під час досудового розслідування);

9) дату та місце його складення та затвердження.

Обвинувальний акт підписується слідчим та прокурором, що його затвердив, або лише прокурором, якщо він склав його самостійно.

Одночасно із переданням обвинувального акта прокурор зобов'язаний під розписку надати:

– підозрюваному копії обвинувального акта, цивільного позову (якщо він був пред'явлений) та реєстру матеріалів досудового розслідування;

– цивільному відповідачу копію цивільного позову, якщо він був пред'явлений не до підозрюваного.

До обвинувального акта додається (ч. 1 ст. 291 КПК України):

1) реєстр матеріалів досудового розслідування;

2) цивільний позов, якщо він був пред'явлений під час досудового розслідування;

3) розписка підозрюваного про отримання копії обвинувального акта, копії цивільного позову, якщо він був пред'явлений під час досудового розслідування, і реєстру матеріалів досудового розслідування;

4) розписка або інший документ, що підтверджує отримання цивільним відповідачем копії цивільного позову, якщо він був пред'явлений під час досудового розслідування не до підозрюваного.

Надання суду інших документів до початку судового розгляду забороняється.

Клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру, крім відомостей, передбачених ст. 291 КПК України (обвинувальний акт і реєстр матеріалів досудового розслідування), повинно

містити інформацію про захід виховного характеру, який пропонується застосувати. Відповідно до положень ст. 497 КПК України, якщо під час досудового розслідування прокурор дійде висновку про можливість виправлення неповнолітнього, який обвинувачується у вчиненні вперше кримінального проступку, злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості без застосування кримінального покарання, він складає клопотання про застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру і надсилає його до суду.

При цьому, з підстав, передбачених ч. 1 ст. 497 КПК України, клопотання про застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру може бути складене і надіслане до суду за умови, що неповнолітній обвинувачений та його законний представник проти цього не заперечують.

Клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру, крім відомостей, передбачених ст. 291 КПК України, повинно містити докази, які підтверджують вчинення суспільно небезпечного діяння, кримінального правопорушення цією особою та необхідність застосування примусових заходів медичного характеру, позицію щодо можливості забезпечення участі особи під час судового провадження за станом здоров'я, інформацію про примусовий захід медичного характеру, який пропонується застосувати. Слід зазначити, що кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, здійснюється за наявності достатніх підстав вважати, що:

- 1) особа вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, у стані неосудності;
- 2) особа вчинила кримінальне правопорушення у стані осудності, але захворіла на психічну хворобу до постановлення вироку.

Одночасно із переданням обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру до суду

прокурор зобов'язаний під розписку надати копію відповідного документа та реєстру матеріалів досудового розслідування підозрюваному та його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру.